

ספר אורות | אורות התחיה | כו'

אחרי המגרעות הרבות, שאנו רואים בדרכי חיינו הכלליים בדורנו בכלל ובארץ ישראל בפרט, הננו מוכרחים להרגיש שאנו נולדים מחדש, מתחתית המדרגה הננו הולכים ונוצרים עוד הפעם כימים מקדם. כל הרכוש הרוחני של העבר הולך ונבלע לכאורה במקורו, ויוצא הוא בפנים חדשות, מקוטנות הרבה בכמותן, אבל רעננות מאד ועלולות לצמיחת גדולה, מלאה חיים עזיזים, באיכותן. הננו קרואים לעולם חדש מלא זוהר עליון, לתקופה חדשה שתעלה בחסנה על כל התקופות גדולות הערך שקדמו לה, מאמין הוא העם כולו, שאין גלות עוד אחרי הגאולה ההולכת ומתחלת שלפנינו, ואמונתו העמוקה הזאת היא בעצמה רז קיומו היא, סוד ד' נגלה במהלכו ההיסטורי, והמסורת העתיקה מעידה על אור נשמתו המכרת את עצמה ואת כל יחוסי מאורעותיה עד דור אחרון, דור צופה לישועה קרובה.

ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר-פרתו משם בני ישראל: כה וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: כי וילכו ויבאו אל-משה ואל-אהרן ואל-כל-עדת בני-ישראל אל-מדבר פארן קדשה וישבו אתם דבר ואת-כל-העדה ויראום את-פני הארץ: כי ויספרו-לו ויאמרו פָּאנוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זַבַּת הַלֵּב ודָּבַשׁ הוּא וְזֶה-פְרִיָּהּ: כִּי אִפְסָ כִּי-עָזוּ הָעַם הַיֵּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים בְּצֻרֹת גְּדֹלֹת מְאֹד וְגַם-יְלָדֵי הָעֵינָק רָאִינוּ שָׁם: כִּי עַמְלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל-הַיַּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן: וַיִּהְיֶה כָּלֵב אֶת-הָעַם אֶל-מִשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֶיהָ נַעֲלֶה וְיִרְשָׁנוּ אֹתָהּ כִּי-יָכוֹל נוֹכַח לָהּ: לֹא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַח לַעֲלֹת אֶל-הָעַם כִּי-חֹזֵק הוּא מִמֶּנּוּ:

אונקלוס
 האניא: כי לאתרא יהוא קרא נחלא דאחבלא, על עסק אחבלא דקצו כחמן בני ישראל: כה ותבו מלאכלא ית ארעא, מסוף ארבעין יומין: כי ואלו ואתו לות משה ולות אהרן ולות כל כנשתא דבני ישראל למדברא דפארן לרקם, ואתבו יתהון פתנמא וית כל כנשתא ואתוואמו ית אבא דארעא: כי ואשתמיא ליה ואמרו אתינא לארעא די שלחנא, ואף עבדא חלב ודבש היא ויין אפיה: כה לחוד ארי תסיף עמא דקרב בארעא, וקרנאי קריבו דרבינו לחדא ואף בני גברא חנינא תפון: כי עמלקאה יתב בארע דרומא, ותמאה ויבוסאה ואתמורה קרב בטרדא וכנענאה קרב על קמא ועל גוף ירדנא: ו אצית קרב ית עמא למשה, ואמר מיסק ייסק ויירת יתה ארי מיכל ייכול לה: לא ויגברא די סליקו עמייה

אונקלוס
 אמרו לא יוכל למיסק לות עמא, ארי תקיף הוא מנמא: כי ואפיקו שום ביש על ארעא די אלילו יתה לות בני ישראל למימר, ארעא די עברנא בה לאכלא יתה ארעא מקטלא יתבהא היא וכל

ד' באמת, ולתכלית זה אמרה תורתנו הקדושה תמיד עניני היעודים על טובות העולם הזה, אף על פי שהן נבזות ופחותות אצל כל בר דעת מצד עצמם, אבל באמת הכל מיוסד על זה הסוד הגדול, שאין פחיתות כלל לשלימות החומר, אדרבה מעלה היא, אלא שעל ידי חלישות השכל תהיה במקרה שבה לענין דע, אבל כשתהיה קדושת השכל ברוממות תכליתה אז זהו תקפו וגבורתו ותפארתו, כשיהיה לו כל טוב עולמי, ועל ידו יחרץ בעניניו לגדל ולרומם עניני הקדושה העליונה למען כבוד שם ד' יתברך. לפי זה כיון שעל כל פנים ארץ ישראל יסדה הקדוש ברוך הוא בתכלית הטוב לעניני הגוף: "ארץ זבת חלב ודבש", אם כן יש חס וחלילה סכנה שיתחזק הגוף ועל ידו יחלש השכל כיון שיהיה מעורב בגוף, על כן הקדים הקב"ה מצות תפילין לכניסת הארץ¹⁷⁰, לומר "עשה מצוה זו" ותבדיל שכלך מעניני החומר, אז כל מה שיוסיף הגוף ישוב, וטובה, יוסיף השכל קדושה וכבוד אמת על כן "בשביעה תכנס לארץ"¹⁷¹, ותהיה באמת ארץ החיים,

170 שמות יג, טו. 171 קחשיון לז, ב. 172 ע"פ תהילים לו, ד. 173 סוטה לה, א. 174 ירמיה יח, ו.

הרא"ה
 ש"תתענג על ד" אף על פי ש"יתן לך משאלות לבך"¹⁷², בנחלה בלי מצרים. ועל פי זה יש לומר, שהמרגלים שלקחו מפרי הארץ גם כן כיונו בהם, להסיר לבבותיהם של ישראל מן הארץ. כי עיקר תכליתם לעבוד את ד', ולזה דרושה הגברת השכל, ולפי טבע הארץ תתגבר התאוה. ויש לומר, שזהו שאמרו "כי חזק הוא ממנו" כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם¹⁷³, שחשבו: כיון שבחירת הטוב ורע, נתן הקב"ה לבני אדם, הרי זה כביכול סלק רשותו מזה, ואמרו שלפי תגבורת הגופני שבארץ אי אפשר כלל שיבחרו בטוב והקב"ה סלק מזה רשותו כביכול. אבל שקר הדבר, כי ודאי הקב"ה מושל בלב, כמו שכתוב "הנה כחמר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל"¹⁷⁴, ובידו להשיב לבות שובבים, שכן גזר בחכמתו העליונה שיטו רצונם לחפוז עבודתו, ועיקר קדושת הארץ כך היא, שכל מה שיתגבר בה הגוף, יוסיף השכל אומץ, רק בבחירה הדבר תלוי. חבש פאר, נב.

הרא"ה
 היא נשמת העולם, ישראל קדמו לעולם³⁸, והתורה קדמה לעולם³⁹, ושניהם ענין אחד. הקדוש ברוך הוא הסתכל בתורה וברא את העולם⁴⁰. מתוך התורה נברא העולם הזה החומרי והגיאוגרפי. לעולם החומרי והטכנולוגי יש פנים. כמו שלאדם יש נשמה, כך גם לעולם יש נשמה. התורה היא הנשמה, הפנים של העולם. לכל דבר יש פנים וחוץ - אין גוף בלי נשמה ואין נשמה בלי גוף. כך הוא אצל האדם הפרטי ולא פחות מזה אצל האדם הציבורי. לכלל ישראל יש תוכן פנימי, "חלק ד' עמו"⁴¹. גם לכללות האדם הנברא בצלם אלוהים בכל זועו, יש פנים וחוץ. לכן דבר במציאותי וטבעי הוא שבאנושות יש חלק פנימי, "חלק ד' עמו", ששייך לנשמתיות של האדם והעולם. מתוך כך הכריח הדבר של"חלק ד' עמו" מתאים חלק מכדור הארץ, שהוא חלקו ונחלתו. העולם הזה נברא כך שיש בו חלק מיוחד ששייך לעם הזה. קדושת העם וקדושת הארץ מתאימות זו לזו. "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ"⁴², רק בארץ הם גוי אחד⁴³.

שיחות הרצ"ה במדבר, 150.

36 במדבר יב, יט. 37 שם שם לא. 38 בראשית רבה א, ד. 39 פסחים נד, א. 40 בראשית רבה א, א. 41 דברים לב, טו. 42 דברי הימים א, ז, כא. 43 זכר, ג, צב.

הקצ"ה
 הקצ"ה שיגזרו עליהם יום לשנה, קצר לפניהם את הדרך: (כו) וילכו ויבאו. מהו וילכו, להקים הליכתו לביאתו, מה ביאתו בעלה רעה אף הליכתו בעלה רעה (סוטה לה): וישבו אותם דבר. את משה ואת אהרן: (כז) זבת חלב ודבש היא. כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחלתו, אין מתקיים בסופו (במדבר כה): (כח) בצרות. לשון חוזק, ותרגומו כרכין, לשון צירניות עגוליה, ובלשון ארמי כריד עגול: (כט) עמלק יושב וגו'. לפי שגזרו בעמלק ככר, הזכירוהו מרגלים כדי לייחס: על יד הירדן, יד כמשמעו, אלל הירדן, ולא תוכלו לעבור: (ל) ויהם כלב. השחיק את כלם: אל

הרא"ה
 (לא) כי חזק הוא ממנו. הנה מעלת ארץ ישראל היא שיעלו בה ישראל לעבודה רמה כל כך, עד שכל

הרצ"ה
 (לא) לא נוכל לעלות אל העם. בדברי המרגלים מתגלה חוסר הבנה לקשר המהותי שבין עם ישראל לארץ ישראל. המרגלים מתייחסים אל העם שיושב שם - "לא נוכל לעלות

משה. לשמוע מה שידבר נמשה. טווח ואמנו, וכי זו כלבד עשה לנו בן עמרם. השומע היה סבור שצא לספר בגנותו, ומחוד שהיה כלבם על משה בצביל דברי המרגלים שתקו טולם לשמוע גנותו. אמנו, והלא קרע לנו את האם והאריך לנו את האם והאריך לנו את השליו (במדבר כה): עלה נעלה. אפילו בשמים וסוף אומרם עשו סולמותו ועטו שם, נלכיה בכל דבריו: ויהם. לשון שחיקה, וכן הם כל דבר (מכילת ב, ח). הם כי לא להזכיר (עמוס ו, א). כן דרך בני אדם, הכוזה לשחך אגודה אנשים אומרם ש"יט"ס (כ"א חס): ומה חזק הוא ממנו. כביכול כלפי מעלה אמרו (במדבר כה):

מה שיתוסף להם ברכה בעניני העולם כן יוסיפו כבוד בנפשם ברוממות מעלה וקדושת אמונה ואהבת

אל העם כי חזק הוא ממנו" - בלא להתייחס אל הארץ וחיוניותה לעם ישראל. אבל יהושע וכלב אומרים: "עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה"³⁵. הם מתייחסים אל

35 במדבר יג, ג.